

Certificering i outdoor-turisme, muligheder og begrænsninger

Emil Holland og Rikke Brandt Broegaard,
Center for Regional- og Turismeforskning

Et af Innocoasts demonstrationsprojekter omhandler muligheden for at udvikle en certificering for bæredygtig outdoor-turisme med henblik på at løfte kvaliteten, bæredygtigheden og synligheden af outdoor-turismen på en destination, her med Bornholm som case. I dette Innocoast Input fortæller vi, hvordan denne idé er blevet modtaget og formet af bornholmske aktører i en co-design-workshop faciliteret af Syddansk Universitet og Center for Regional- og Turismeforskning. Dette viser både nogle fordele og ulemper ved certificering som virkemiddel i outdoor-turismen.

Kort om certificering

Certificering er måske bedst kendt fra fødevarer, hvor forskellige 'mærker' såsom økologimærket, Fair Trade, Nøglehullet og mange flere er velkendte i dagligvarebutikkerne. Men også inden for turisme vinder mærkningsordningerne frem, særligt inden for overnatning, som fx med Green Key eller Svane-mærket. Aktiviteter og oplevelser kan dog også certificeres, oftest for at forsikre gæsten om kvalitet, sikkerhed og ikke mindst miljømæssig ansvarlighed hos udbyderen. Der findes både internationale mærkninger og lande- eller områdespecifikke mærker. "Naturens Bästa" er et eksempel på en national mærkningsordning for økoturisme.

Certificeringer har typisk et centralt sekretariat, som fastsætter de kriterier, medlemmerne skal overholde. Nogle gange er disse absolutte, dvs. faste regler og værdier, mens de andre gange er relative og stiller krav til hvert enkelt medlems årlige forbedring på et givent område. Overholder medlemmerne kriterierne, kan de bryste sig med et mærke og nyder oftest godt af øget synlighed, eksempelvis gennem ordningens online platform.

Co-design af 'certificering'

Hvad sker der med denne klassiske certificeringsidé, hvis man inviterer en række outdoor-aktører til at arbejde og forme idéen til at passe til Bornholm? Vi fik syn for sagen d. 30. april 2018, hvor 14 aktører og udbydere var samlet på CRT, for bl.a. at diskutere hvordan certificering kan designes, så den både opfylder behov hos udbydere og gæster i en Bornholmsk sammenhæng. Co-design-processens første delresultat var en omformulering af spørgsmålet til: *Hvordan kan vi flytte certificering fra målbart produkt til bæredygtig proces?* Efter en intens og engageret dags arbejde kunne deltagernes svar opsummeres til *"ved at skabe et tillidsbaseret fællesskab på tværs af aktørgrupper"*. Den overordnede konklusion for dagen var altså, at klassisk certificering sandsynligvis ikke er et rammende udtryk for dét, der kan gavne på Bornholm.

Fordele og ulemper ved certificering

Skiftet fra et spørgsmål om certificering til et svar om tillidsbaseret fællesskab på co-design-workshoppen reflekterer nogle væsentlige problemstillinger ved certificering af outdoor-turisme. Deltagernes løsningsforslag centrerer sig netop om løsninger på disse problemstillinger, nemlig *tillid* og *fællesskab*. På baggrund af vores analyse af co-design-workshoppen vil vi også tilføje *rummelighed af forandring* som nøgleløsning.

Tillid: Certificeringer indeholder oftest et element af kontrol. Selvom man godt kan basere certificeringer på tillid, eksempelvis hvis man benytter selvrapportering i stedet for kontrolbesøg, så er

der ingen tvivl om, at certificering ikke i udgangspunktet bygger på tillid. En certificering har behov for at opnå gæstens tillid til certificeringen, og dette er i høj grad baseret på certificeringsordningens kontrol af udbydere. Gæsten har tillid til certificeringen, udbyderen er kontrolleret og certificeret, og dermed går gæstens tillid til udbyderen via certificeringens kontrol. Dette er ikke i sig selv problematisk, men om det er gavnligt for udviklingen af en destination hen imod et fælles mål afhænger af stedet og situationen, som vi diskuterer herunder.

Fællesskab: En certificering fungerer oftest på virksomhedsniveau, og det vil i dette tilfælde sige, at udbyderen af aktiviteten certificeres. Der kan på sin vis godt etableres et fællesskab omkring en certificering, eksempelvis ved at udbydere selv har indflydelse på, hvilke kriterier der skal gælde. Ikke desto mindre er certificeringer oftest bygget på en relation mellem det centrale sekretariat og den enkelte virksomhed og ikke virksomhederne imellem.

Forandring: De to ovenstående pointer har konsekvenser for, hvordan en certificering kan skabe forandring. For det første ligger et kontrolbaseret certificeringspotentiale for forandring indbygget i kriterierne. Hvis man vælger at måle og stille krav til virksomhedens madspild, så bliver virksomhederne bedre til at undgå madspild. Stiller man krav til sikkerhedsprocedurer, så højnes sikkerheden. Det kan være både virksomt og fornuftigt, men i den videnskabelige litteratur argumenteres der for, at dette kan ødelægge incitamentet til at forbedre sig endnu mere eller på andre områder end det, certificeringen foreskriver. For det andet ligger det implicit i certificeringen, at forandring er noget, der sker inden for den enkelte virksomheds fire vægge – og ikke *mellem* virksomheder.

Deltagerne på co-design-workshoppen havde en meget helhedsorienteret tilgang til destinationsudvikling inden for bæredygtighed og tænkte netop i *samarbejder mellem* såvel outdoor-udbydere som overnatningssteder, arealforvaltere, folkelige organisationer og lokale myndigheder. Og instinktivt havde de blik for, at hvis Bornholm skal på landkortet som outdoor-destination, er ingen enkelt-aktør i stand til at løfte det alene, men har brug for at løfte i flok og

skabe en fælles fortælling. Med andre ord arbejdede de med fællesskab og forandring på destinationsniveau. Og her kommer den klassiske certificering til kort på grund af sit individuelle fokus.

Alt dette betyder på ingen måde, at certificering af outdoor-turisme generelt er en dårlig idé. Tværtimod kan det være meget virksomt, give store forbedringer på målbare parametre og skabe øget synlighed for udbydere, der er med. Men de bornholmske aktører gav på co-design-workshoppen udtryk for, at certificering passer dårligt med Bornholms styrker, som netop er samarbejde mellem små aktører, en stærk fællesskabsfølelse og en kreativitet, der bæres frem af relationer på tværs af virksomheder. Netop derfor vurderede deltagerne, at forandring – på Bornholm – bedst skabes i et tillidsbaseret netværk.

Opsummerende vil vi fremhæve tre elementer, som outdoor-destinationers procesorienterede arbejde hen imod mere bæredygtighed skal være meget opmærksomme på:

- Styrkelse af tillid mellem aktører – kommercielle såvel som folkelige organisationer og arealforvaltere og lokale myndigheder.
- Helhedsorientering og fokus på fællesskaber og fælles løsninger, også i certificeringsarbejde.
- Understøtte forandringer inden for virksomheder, men særligt mellem virksomheder og mellem virksomheder og andre aktører, hvis forandringen skal opnå effekt på destinationsniveau.